

**БОЛОВСРОЛЫН
ХҮРЭЭЛЭН**

Боловсролын хүрээлэнгийн захирлын
2019 оны 9 дүгээр сарын 16 өдрийн
тоот тушаалын нэгдүгээр хавсралт

**БАГА БОЛОВСРОЛЫН МОНГОЛ ХЭЛ, МАТЕМАТИК, ХҮН БА ОРЧИН, ХҮН БА
НИЙГЭМ, ХҮН БА БАЙГАЛЬ, ДҮРСЛЭХ УРЛАГ, ТЕХНОЛОГИ, ХӨГЖИМ,
БИЕЙН ТАМИР, АНГЛИ ХЭЛНИЙ САЙЖРУУЛСАН ХӨТӨЛБӨРИЙГ
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ СУРАЛЦАХУЙН УДИРДАМЖ**

(Бага боловсрол I-V анги)

Улаанбаатар
2019

**БОЛОВСРОЛЫН
ХҮРЭЭЛЭН**

**ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛИЙН
“ХҮН БА НИЙГЭМ”-ИЙН СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙГ
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ СУРАЛЦАХУЙН УДИРДАМЖ**

(Бага боловсрол. IV-V анги)

Улаанбаатар
2019

“Хүн ба нийгэм”-ийн сургалтын цөм хөтөлбөр (2014)

Багийн ахлагч: У.Туяа, Боловсролын хүрээлэнгийн секторийн эрхлэгч, Ph.D

Багийн гишүүд

О.Пүрэв Профессор, Боловсролын хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний тэргүүлэх ажилтан, Sc.D
З.Алтанцэцэг “Хэрэгжилтийн баг”-ийн гишүүн, бага боловсролын багш
Г.Шүрэнцэцэг Нийслэлийн боловсролын газрын ахлах мэргэжилтэн
Х.Баярмаа МУБИС-ийн ТНУС-ийн багш

Сургалтын цөм хөтөлбөрийг сайжруулсан ажлын хэсэг (2019)

О.Пүрэв Профессор, Боловсролын хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний тэргүүлэх ажилтан, Sc.D
З.Алтанцэцэг Нийслэлийн 12 дугаар сургуулийн сургалтын менежер
Ч.Гажиддулам БМДИ-ийн арга зүйч

Хянан тохиолдуулсан (2019)

О.Пүрэв Профессор, Боловсролын хүрээлэнгийн эрдэм шинжилгээний тэргүүлэх ажилтан, Sc.D

ХҮН БА НИЙГЭМ IY АНГИ

Удиртгал

Энэхүү суралцахуйн удирдамж нь "Хүн ба нийгэм" сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны үлгэрчилсэн төлөвлөлт юм.

Тус суралцахуйн удирдамжид "Хүн ба нийгэм" сургалтын хөтөлбөрийг хэрхэн хэрэгжүүлэхийг суралцахуйн зорилт, суралцахуйн үйл ажиллагаа, хэрэглэгдэхүүн, багшид зөвлөмж гэсэн хэсэгтэйгээр төлөвлөн боловсруулсан бөгөөд сурагч болон багшид суралцахуй хийгээд багшлахуйгаа төлөвлөхөд дэмжлэг, туслалцаа болно.

Мөн бүлэг бүрийн суралцахуйн зорилтуудыг агуулгыг нь нягтруулах, цомхотгох, багш төлөвлөх, гүйцэтгэлийг нь үнэлэхэд дөхөм болгох үүднээс жишээ нь, 4 дүгээр ангийн 1 дүгээр хам сэдвийн 1 дүгээр суралцахуйн зорилтыг 4.1а., 2 дугаар суралцахуйн зорилтыг 4.1б. гэх мэт кодолсон. Кодын 4 нь ангийн дугаар, бусад нь суралцахуйн зорилтын дугаар юм.

Суралцахуйн зорилт бүрийн хүрээнд суралцахуйн үйл ажиллагааг санал болгосон нь жишиг гэдгийг анхаарч, багш нар өөрсдөө, сурагчдынхаа хэрэгцээ, туршлага, чадвар, хандлагын түвшинг харгалзан бүтээлчээр хөгжүүлэх боломжтой юм.

Хам сэдэв	Суралцахуйн зорилт	Суралцахуйн үйл ажиллагаа	Хэрэглэгдэхүүн
4.1.Би, гэр бүл, сургуулийн амьдрал	4.1.а Гэр бүлийн орчинд өөрийн бодол санаа, хүсэлтээ илэрхийлэн харилцах	-Гэр бүлийнхэндээ өөрийн бодол, хүсэлтээ илэрхийлэн хариулт авах зорилго бүхий асуултуудыг тавина. Жишээ нь: Зуны амралтын хугацаанд ямар түүхэн дурсгалт газартай танилцах вэ? Манай гэр бүлийн хамгийн үнэ цэнэтэй 3 хүртэлх зүйл юу вэ? Миний бодол санааг та мэдэх үү? Миний нэг хүслийг биелүүлнэ гэвэл та зөвшөөрөх үү? г.м. -Гэр бүлийн гишүүд, хэн хэн болох, тэдний үүрэг, оролцоо, хувь нэмэр ямар байдгийг өөрийн гэр бүлийн амьдралын жишээгээр тайлбарлана. - Гэр бүлийн гишүүд, тэдний үүрэг, оролцоо, хувь нэмэр зэрэг үг хэллэг, ойлголтуудыг жагсаан бичиж, товч тайлбар толь хөтөлнө.	-Сурах бичиг дэх тохиолдол - "Хөдөөгийн баясгалан," "Сайн аав" зэрэг киноны тухайн сэдэвт холбогдох хэсгээс үзүүлж болно.
	4.1.б Сургууль, анги дахь өөрийн оролцоог тодорхойлох	-Сургууль, ангийнхаа үйл ажиллагаанд сурагч ямар, ямар хэлбэрээр оролцох талаар багаар ярилцана. Жишээ нь, сурагч бүр сургууль, ангийн хамт олны үйл ажиллагаанд хэрхэн оролцох төлөвлөгөө боловсруулна. -Аливаа үйл явдалд оролцоноор юу сурч, мэдсэн хэрхэн ахисан тухайгаа эргэцүүлэн бичнэ. -Сургуульд ямар дугуйлан, секц, клуб, номын сан, интернэт болон	-Үүрэг, амлалт, оролцоог хэрхэн ялган, танихыг харуулсан зурагт хуудас - Суралцахуйн зорилт 1-ийн хүрээнд мэдлэг, ойлголт, чадварыг үнэлэх ажлын хуудас

		сурагчдын байгууллага, заах аргын нэгдэл ажилладагийг мэдэж, тэдгээр дэх өөрийн оролцооны арга, хэлбэрүүдийг (хувийн, нийтийн г.м.) тодорхойлно.	
	<p>Багшид зөвлөмж: Сурагч өөрийгөө гэр бүлийн, сургууль болон анги, хамт олны гишүүн гэдгээ мэдэрч аливаа үйл ажиллагаанд идвэхтэй оролцсоноор хөгжих, төлөвших боломжтойг ойлгуулах, багаар хамтран суралцахад нь үйл ажиллагааг чиглүүлнэ. Сурагч бүрийн идэвх, оролцоог хангах, хянах цагаан самбар болон 2 од, 1 хүсэл ажлын хуудас зэрэг явцын ба үр дүнгийн үнэлгээний арга хэрэгслийг ашиглахын зэрэгцээ сурагчийн өөрийн үнэлгээг чухалчилаарай. Сурагч өөрийн бодол санал, оролцоо, хувь нэмрийн талаар сурагчдын нас, сэтгэхүйн түвшинд тохирсон жишээ баримт, тохиолдол шинжлэх, асуулт тавих, хариулах ярилцах зэрэг бүтээлчээр суралцах аргуудыг эзэмшихэд анхаарч, чиглүүлж ажиллаарай. Энэ ангийн сурагчдыг идвэхтэй оролцоотой, өөрийн бодол санаа, байр сууриа чөлөөтэй илэрхийлдэг, бусдад тусалдаг, хамтран ажилладаг, өөрөөр хэлбэл, зөв хандлага, зан үйлтэй, өөрийн гэх үнэт зүйлтэй болоход нь багш нар ихээхэн анхаарах хэрэгтэй. Жишээ нь, сурагч сургууль, анги дахь өөрийн оролцоог тодорхойлохын тулд оролцоо гэж юу болох, түүний ач тусын талаар ойлгож, ухамсарлах, хариу үйлдэл үзүүлэх (ханын сонин гаргахын ач тусыг ойлгож, зөвшөөрч, гаргахад оролцох), уг ажлыг зохион байгуулалцах, сонины зураг чимэглэл хийхийг онцгойлон сонирхох, зан үйл болгох гэсэн үе шатуудаар тухайн сурагчийн оролцоо төлөвшиж, хувь нэмрээ оруулах юм.</p>		
2.Нутгийн хүмүүсийн нийгэм, аж ахуй, соёлын амьдрал	2.а Нутгийн хүмүүсийн ахуй, амьдралын онцлог, соёлын талаар тайлбарлах	<ul style="list-style-type: none"> -Нутгийнхаа байрлалыг газрын зурагт зөв зааж, хиллэдэг газруудыг нэрлэнэ. -Нутгийн хүмүүсийн ахуй, амьдралын өвөрмөц онцлог, бусдаас ялгаатай байдалтай холбогдох тохиолдол шинжилнэ. -Нутгийн хүмүүсийн соёлд багтах зүйлүүдийг музей үзэх, хууч яриа сонсох, домог, түүх унших зэргээр хамтран судлаж, “Манай нутгийн түүх, соёл” бүтээлийн сан хийж, ярилцана. Гэр бүлийн соёлын дурсгалт зүйлийн талаар гэр бүлийнхэнтэйгээ хамтран мэдээлэл бэлтгэж, танилцуулна. - Нутгийнхаа соёлыг судлах аяллын зураглал гаргаж, хэлэлцэнэ. 	<ul style="list-style-type: none"> -Өөрийн нутгийн газрын зураг -Нутгийн түүх, соёлын дурсгалт газруудын лавлах, танилцуулга -Нутгийн ёс заншлын холбогдолтой зураг, домог, хууч ярианы цуглуулга
	2.б Нутгийн аж ахуй, үйлдвэрлэлийн газруудын үйл ажиллагааны ялгааг мэдэж, бүдүүвчээр харуулах	<ul style="list-style-type: none"> -Орон нутгийнхаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газруудаас нэгийг сонгон байршил, үйл ажиллагааны чиглэл, ялгааг илэрхийлсэн танилцуулга бэлтгэж, ярилцана. -Нутгийн аж ахуй, үйлдвэрлэлийн газруудын үйл ажиллагааны ялгааг харуулсан бүдүүвч зохиож, давуу болон сул талыг тайлбарлана. 	<ul style="list-style-type: none"> -Үйлдвэрлэл, соёл, үйлчилгээний байгууллагуудаас сурвалжилсан мэдээлэл, танилцуулга
	2.в Нутгийн соёлын болон үйлчилгээний газруудын үүрэг, үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл цуглуулж, нэгтгэн танилцуулах	<ul style="list-style-type: none"> - Нутгийн соёл, үйлчилгээний газруудын үүрэг, үйл ажиллагаатай танилцаж, тэмдэглэл хөтлөх замаар мэдээлэл цуглуулна. -Цуглуулсан мэдээллээ тухайн газруудын үйл ажиллагааны чиглэлээр ангилж, чиглэл бүрийн мэдээлэлд өөрийн төвшинд боловсруулалт хийж, танилцуулна. 	

	<p>2.г Сурагч нутгийнхаа нийгмийн амьдралд өөрийн хувь нэмэр оруулах</p>	<p>- "Нутгийн амьдрал дахь миний хувь нэмэр" сэдвээр эргэцүүлэмж бичин, хосоор ярилцаж, өөрийн үнэлэлт өгнө.</p> <p>-Хамтын ажиллагаа болон орон нутгийн тэмдэглэлт үйл явдалд өөрийн оруулах хувь нэмрийг жагсаан бичнэ.</p> <p>-Сурагчид нутгийнхаа нийгмийн чиглэлийн өөр өөр үйл ажиллагаанд оролцох замаар орон нутгаа хөгжүүлэхэд оруулах хувь нэмрийг зураглалаар харуулж, ярилцана.</p>	<p>-Хүүхдийн бүтээлч бүлгэм, сайн дурын байгууллагын тухай мэдээлэл</p>
<p>Багшид зөвлөмж: <i>Багш үйлдвэрлэл, үйлчилгээний байгууллаг (газар)-ын ялгааг орон нутгийн байгууллагын жишээгээр тайлбарлах. Сурагчдыг эдгээр байгууллагатай танилцуулах, хүмүүстэй ярилцлага хийлгүүлэх зэргээр оролцоог нь хангахад суралцахуйг чиглүүлнэ үү. Нутгийн үйлдвэр, үйлчилгээний байгууллагуудын үйл ажиллагааг харуулсан бичлэг, кино үзүүлэн ярилцах, зочинтой хичээл зохион байгуулах зэрэг арга зүйн санааг зөвлөж байна. Үнэлгээний хувьд: Сурагч бүрийн идэвх, оролцоо болон судалж буй хам сэдвийн хүрээнд ойлголт, нэр томъёог жишээгээр тайлбарлах, мөн багаар ажиллах зэрэг чадварыг явцын болон өөрийн үнэлгээний хуудас, бусад арга хэрэгслээр үнэлэхэд анхаараарай. Хүн ба нийгэм хичээл 7 хоногт 1 цагаар орно. 1-2 улиралд эхний 1-2 дахь хам сэдвийн хүрээнд, 3-4 улиралд 3 дахь хам сэдвийн хүрээнд хичээлүүдээ төлөвлөж ажиллавал агуулгын залгамж чанар, уялдаа холбоог улам хангана. Тухайн хам сэдвийн хүрээнд сурагчдын мэдлэг, ойлголтыг өргөжүүлэх, явцын болон үр дүнгийн үнэлгээг оновчтой хийхэд анхаараарай.</i></p>			
<p>3.Хүмүүсийн хамтын амьдрал, эрх, үүрэг, харилцаа</p>	<p>3.а Хүмүүсийн амьдрал, үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцох</p>	<p>- Сургууль, хамт олны дундуус жишээ авч хувь хүний хүлээх үүрэг, хариуцлагыг илэрхийлэн, дүрийн тоглолтоор харуулж болно.</p> <p>-Хүмүүсийн үзэл бодол, мэдлэг чадвар, авьяас өөр өөр байдаг тухай ойлголтой болоход чиглэсэн асуултуудаар ярилцана. Үүнд:</p> <p>- Хичээлийн хуваарийг бусдаас хамааралгүй ялгадаг, ангийн жижүүрийн хуваарийг багшийн оролцоогүй гаргадаг, хийдэг байх зэрэг өөрийн оролцооны хэлбэрийг жишээ болгон ярилцаж, өөрөө болон үе тэнгийнхний хийж хэвших зүйлүүдийн жагсаалт гаргана.</p> <p>-Өөрийн сайн, сайхан чанарыг мэдэж, хүмүүстэй хэрхэн харилцах аргад суралцах</p> <p>-Сурагчид нийгмийн сайн сайхан тусын тулд өөрийн оролцооны жишээ гаргаж, тайлбарлана.</p>	<p>-“Цасан гоо ба 7 одой” киноны хэсгээс үзүүлж болно</p> <p>-Өөрийн давуу талыг мэдүүлэх “ Энэ бол би тоглоом”</p> <p>-Хүний эерэг, сөрөг харилцаа, хандлагыг тодорхойлох тохиолдол бүхий ажлын хуудас</p>
	<p>3.б Хүмүүсийн харилцаа, хамтын амьдралыг ойлгох, тайлбарлах</p>	<p>-Сургуулийн болон ангийн дүрэм боловсруулах, мөрдөхийн ач холбогдлыг ярилцана.</p> <p>- Хүмүүстэй харилцахдаа /номын санд суух, нийтийн тээврээр зорчих/ баримтлах дүрэм зохиож, ангийхандаа танилцуулна.</p> <p>-“Харилцаж, хамтран ажиллаж, бие биедээ тусладаг хүмүүсийн нэгдлийг нийгэм хэмээнэ” гэсэн энгийн ойлголтыг сурагчдад сурах бичгийн дасгал, даалгавар ажиллуулах,жишээ баримт дээр тулгуурлан замаар, харилцан ярилцах, ойлголтоо нэгтгэх зэргээр эзэмшүүлнэ.</p>	<p>Хүмүүсийн хамтын амьдралын тухай киноны хэсэглэл, дүрс бичлэг</p> <p>Хүмүүсийн харилцаа, хамтын ажиллагааг харуулсан дүрийн тоглолтыг сурагчид хийж болно. (жишээ, баримт)</p>

	<p>3.в Сурагч өөртөө үүрэг, хариуцлага хүлээхийг ойлгох, биелүүлэх</p>	<p>- Хувь хүн өөртөө ямар үүрэг хүлээх, үүргээ хэрхэн биелүүлэхийн ач холбогдлыг ойлгуулах жишээ тохиолдол шинжилнэ. -Хариуцлагатай хүүхэд гэж хэн бэ? Би мөн үү? асуултаар ярилцлага хийнэ. Ярилцлагын явцад асуудлыг задлан шинжлэх, нэгтгэн дүгнэх аргаас суралцана. -Сурагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага гэж юу болох, түүнийг хэрхэн биелүүлэх талаар ангид хэлэлцүүлэг зохион байгуулна.</p>	<p>Үүрэг амлалтаа бүрэн биелүүлдэг сурагчийн үзэл бодол болон эс биелүүлэхийн хор уршгийг харуулсан бичвэр, зурагт хуудас</p>
	<p>3.г Өөрийн нийгэм, соёлын орчны талаар ойлгох, үнэлэлт өгөх</p>	<p>-Сургуулийнхаа түүхтэй танилцаж, холбогдох мэдээлэл бэлтгэнэ. -Нийгэм, соёлын орчинд сурагчийн ойрын хүрээлэл, найз нөхөд, ангийн хамт олноос эхлээд багш, ажилчдын хамт олон, номын сан, цахим мэдээллийн танхим, багш, сурагчийн бүтээлүүд зэрэг багтахыг тодруулж, ярилцана. -Сурагчид “Миний амьдрал, соёлын орчин” сэдэвт зураг зурж, түүнд юу юу дүрсэлсэн талаар ярилцана. -Сурагчид нийгэм, соёлын орчин хүмүүст хэрхэн нөлөөлдөг талаар сэтгэгдлээ бичиж, харилцан санал солилцоно.</p>	<p>Зурагт үзүүлэн Даалгаврын хуудас</p>
	<p>3.д Өөрийн аюулгүй байдлыг хангах талаар мэдэх, шийдвэр гаргах</p>	<p>-Өөрийн оршин суугаа үйлдвэр, үйлчилгээний газруудын аюулгүй байдлыг хангах дүрэм журамтай танилцана. -Аюулгүй байдлаа хангах гэж юу болох, эрсдэлгүй орчин гэж юу вэ? Үүнд хувь хүний оролцоо ямар байх талаар ярилцаж, дүгнэлт гаргана. Өөрийн аюулгүй байдлаа хангах, хамгаалах энгийн аргуудыг жагсаан бичиж, тайлбарлана. - Гэр бүлийн болон ангийн орчинд хүүхдэд аюултай, эрсдэлтэй ямар зүйл байгааг тоочиж, аюулгүй болгох талаар санал, шийдвэр гаргана. -Үдийн цайны эрүүл, ахуйн шаардлага, түүн дэх өөрийн оролцоог илэрхийлсэн дүрийн тоглолт хийнэ. -Нийгмийн болон байгалийн давагдашгүй хүчин гэж юу болох талаар мэдээлэл цуглуулж, шинжилгээ хийнэ. Хэрхэн урьдчилан сэргийлж болдгийг харуулсан танилцуулга, мэдээлэл боловсруулж гаргана.</p>	<p>Сурагч хувь хүний аюулгүй байдлыг хангах, хамгаалах ойлголтыг илэрхийлсэн бүдүүвч, хэрхэн урьдчилан сэргийлэх тухай санамж</p>
<p>Багшид зөвлөмж: “Хүмүүсийн хамтын амьдрал, эрх, үүрэг, харилцаа” хам сэдвийн хүрээн дэх эдгээр суралцахуйн зорилтууд нь сурагчид хүмүүсийн хамтын амьдрал, харилцаа, нийгэм, соёлын талаар анхны ойлголттой болох, тэдгээрт сурагч бүр идэвхтэй оролцох, өөртөө үүрэг, хариуцлага хүлээн биелүүлэх мэдлэг, хандлага төлөвшихэд чиглэсэн тул тэдний сайн төсөөлөх жишээ баримт, тохиолдолд тулгуурлаж, холбогдох ойлголтуудыг цэгцлэж өгөхөд анхаарч ажиллаарай. Өөрийн болон бусдын аюулгүй байдлыг хангах, хамгаалах энгийн аргуудад хэрхэн суралцаж буйд багш анхаарлаа хандуулахын зэрэгцээ сурагчдын өөрийн үнэлгээ, мэдлэгээ</p>			

хэрэглээ болгон, хэрхэн ашиглаж байгааг ажиглаж, үнэлэхийг чухалчилна уу.
Ер нь үнэлгээ бол сурагч хэрхэн суралцаж байгаа, ямар мэдлэг, чадварыг амжилттай эзэмшиж байгаа, юун дээр алдаж байгаа болон багш заах арга, багшлахуйгаа хэрхэн боловсронгуй болгох, дээшлүүлэх талаар мэдээлэл олж авах, багш, сурагч мэдээллээ харилцан солилцох, улмаар хамтран суралцахуйгаа сайжруулахад чиглэсэн үйл явц юм. Үнэлгээний арга нь суралцахуйн цогц зорилтын хэрэгжилтийг илрүүлэхүйц байх ба мөн хэд хэдэн аргыг шүтэлцүүлэн хэрэглэх нь багшийн үнэлгээний үндэслэлтэй байдлыг илүү нотлон харуулдаг. Жишээ нь, зөв хариултыг сонгох даалгавар нь тухайн сурагчийн сэргээн санах, мэдлэг, баримтыг таних, ялгах чадварыг хэмжиж байгаа бол эргэцүүлэл бичүүлэх нь тогтоосон хугацаанд бодол санаагаа цэгцлэн бичих чадварыг хэмжих ба хугацаа бүхий бичил төсөлт ажил нь нөөцийг хязгааргүй сонгож авах тохиолдолд тухайн сурагч хэрхэн дүн шинжилгээ хийж байна вэ? гэдгийг хэмжих боломжийг харуулж өгдөг. Сурагчийн өөрийн үнэлгээ болон багшийн үнэлгээ зэрэгцүүлэн авч үзэх нь явцын хийгээд үр дүнгийн үнэлгээг баримт, нотолгоонд тулгуурласан, бодитой болгоход чухал ач холбогдолтой юм. Үүний тулд дараах хүснэгтийг бүтээлчээр баяжуулан ашиглаж болно.

Сурагчийн өөрийн үнэлгээ болон багшийн үнэлгээний зэрэгцүүлэлт

Хам сэдэв:		Сурагчийн нэр:	
Шалгуур		Өөрийн үнэлгээ	Багшийн үнэлгээ
-Мэдлэг, ойлголт (Хам сэдвийн хүрэн дэх хүн ба нийгмийн холбогдолтой үг хэллэг, нэр томъёо, мэдлэгийг сэргээн санаж буй болон түлхүүр ойлголтуудыг ухаарч эзэмшсэн байдал)			
-Мэдлэг, ойлголтоо хэрэглэх (Мэдлэг, ойлголтыг танил хийгээд шинэ нөхцөлд хүн болон нийгмийн холбогдолтой үйл явц, үзэгдлийг тайлбарлах, тодорхойлох, асуултаа төлөвлөх, асуулт тавих, асуултанд хариулах, мэдээлэл олж авах, боловсруулах, танилцуулах зэрэгтээ бүтээлч хэрэглэж буй байдал)			
<ul style="list-style-type: none"> Хандлага төлөвшсөн байдал (Сурагч ажил үйлдээ хэр зэрэг нямбай, хичээнгүй, эмх цэгцтэй, хариуцлагатай хандаж буй болон тухайн хичээл, сургалтыг сонирхож, итгэл үнэмшил, үнэт зүйл, зан үйлээ өөрийн түвшинд илэрхийлэн харуулж байгаа байдал) 			

ХҮН НИЙГЭМ

Ү АНГИ

Удиртгал

Энэхүү суралцахуйн удирдамж нь "Хүн ба нийгэм" сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны үлгэрчилсэн төлөвлөлт юм.

Тус суралцахуйн удирдамжид "Хүн ба нийгэм" сургалтын хөтөлбөрийг хэрхэн хэрэгжүүлэхийг суралцахуйн зорилт, суралцахуйн үйл ажиллагаа, хэрэглэгдэхүүн, багшид зөвлөмж гэсэн хэсэгтэйгээр төлөвлөн боловсруулсан бөгөөд сурагч болон багшид суралцахуй хийгээд багшлахуйгаа төлөвлөхөд дэмжлэг, туслалцаа болно.

Мөн бүлэг бүрийн суралцахуйн зорилтуудыг агуулгыг нь нягтруулах, цомхотгох, багш төлөвлөх, гүйцэтгэлийг нь үнэлэхэд дөхөм болгох үүднээс жишээ нь, 5 дугаар ангийн 1 дүгээр хам сэдвийн 1 дүгээр суралцахуйн зорилтыг 5.1а., 2 дугаар суралцахуйн зорилтыг 5.1б. гэх мэт кодолсон. Кодын 5 нь ангийн дугаар, бусад нь суралцахуйн зорилтын дугаар юм.

Суралцахуйн зорилт бүрийн хүрээнд суралцахуйн үйл ажиллагааг санал болгосон нь жишиг гэдгийг анхаарч, багш нар өөрсдөө, сурагчдынхаа хэрэгцээ, туршлага, чадвар, хандлагын түвшинг харгалзан бүтээлчээр хөгжүүлэх боломжтой юм.

Хам сэдэв	Суралцахуйн зорилт	Суралцахуйн үйл ажиллагаа	Хэрэглэгдэхүүн
5.1.Би, гэр бүл, сургуулийн амьдрал	5.1.а Үе тэнгийнхэн, сургуулийн ажилтнуудад өөрийгөө зөв илэрхийлж, харилцах	<ul style="list-style-type: none">- Сургуулийн хүрээнд харилцдаг хүмүүсийн нэрсийг жагсаан, эдгээрээс нэг хүнийг сонгож, ямар асуудлаар хэрхэн харилцах талаар тайлбарлан бичиж, танилцуулна.-Эрүүл, зөв харилцааг илэрхийлсэн дүрс бичлэг үзэж, ярилцана.-Харилцаандаа хэрэглэдэг үгээ эерэг, сөрөг гэсэн 2 баганаар жагсаан бичиж, сөрөг харилцааг илэрхийлсэн үгээ хэрхэн багасгах төлөвлөгөө боловсруулна.- "Сургуулийн амьдрал дахь харилцаанд баримтлах дүрэм" -г зохиож, түүнийг хэрэгжүүлэх санамж бэлтгэнэ.- Сургуулийнхаа дотоод журмыг уншиж, харилцаатай холбогдох ямар заалт байгааг тэмдэглэн, хэрхэн биелүүлж буйд өөрийн үнэлгээ өгнө.- Мэхийн хүндэтгэх, гар барих, тэврэлдэх, эрхий хуруугаа гозойлгох гэх мэт хөдөлгөөнөөр харилцааг илэрхийлэх дүрийн тоглолт хийнэ.	<ul style="list-style-type: none">-Дүрс бичлэг-Зураг-Өгүүллэг-Сургуулийн дотоод дүрэм-Харилцааны эерэг ба сөрөг нөлөөг илэрхийлсэн ажлын хуудас

	<p>5.1.6 Сургууль, хамт олны үйл ажиллагаанд оролцох, хамтран ажиллах арга замыг сонгох, хэрэгжүүлэх</p>	<p>-Сургууль, ангийн хамт олны зохион байгуулдаг үйл ажиллагааг жагсаан бичиж, өөрийн оролцоог “2 од,1 хүсэл” үнэлгээний хуудсаар үнэлнэ.</p> <p>- Сургуулийн болон ангийнхаа хичээлээс гадуурх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний биелэлттэй танилцаж, түүн дэх өөрийн оролцоог тодорхойлно.</p> <p>-Заяа охины тухай тохиолдол шинжилж, ямар сургамж авсанаа ярилцана.</p>	<p>-Хүмүүсийн харилцаанд гардаг зөрчил болон түүнийг зохистой шийдэх үйлдлүүдийг харуулсан зургууд</p> <p>-Дүрс бичлэг</p> <p>-Ажлын хуудас</p>
<p>Багшид зөвлөмж: Тус хичээлээр сурагч бүртэй ажиллахад ганцаарчлан хандах (сурлагын байдал, хэрэгцээ, сонирхол, авьяас, чадварын онцлогийг тооцох), дэмжлэг үзүүлэх, туслах, мөн хосоор, багаар, дэд багаар ажиллах арга, хэлбэрийг сонгон хэрэглэж болно. Сургуулийн амьдрал дахь харилцааны онцлогийн талаар суралцагч бүр дэвтэртээ бичих, хосоор ярилцах, зургаар илэрхийлэх, дүрийн тоглолт хийх зэргээр харилцааны эерэг уур амьсгалыг бүрдүүлэхэд чиглэсэн (гэр бүлийн гишүүд, найз нөхөдтэйгээ харилцах харилцаанаас яагаад өөр байгаа, сургуулийн ажилтнуудтай ямар асуудлаар, хэрхэн харилцах, өөрийгөө хэрхэн ойлгуулах талаар) суралцахуйг төлөвлөн удирдаарай. Сургуулийн дотоод дүрэм, ангийн дүрэм, дэгийг судлах, санал өгөх зэргээр сургуулийн амьдрал дахь харилцаанд идвэхтэй оролцох зан үйлд суралцуулахад анхаарах.</p>			
<p>2.Нутгийн хүмүүсийн, нийгэм, аж ахуй, соёлын амьдрал</p>	<p>5.2.а Хүмүүсийн ялгаатай байдлыг (нас, хүйс, нийгэм, соёлын г.м.) мэдэж, харилцах</p>	<p>-Хүмүүсийн ялгаатай байдлыг харуулсан зурагт ажиллаж, ямар, ямар шинжээр ялгаатай байгааг тодорхойлж, хэрхэн харилцах талаар ярилцана.</p> <p>-Өөрийн болон ангийн, сургуулийн дүрэм боловсруулахад ялгаатай байдлыг тооцож, ач холбогдлын талаар хэлэлцэнэ.</p> <p>-Сурах бичиг дэх “Хулгар шар” эхийг уншиж, амьтдын ялгаатай байдлыг харуулсан дүрийн тоглолт хийж, үнэлэлт өгнө.</p> <p>-Ялгаварлан гадуурхахгүй, элдэв нэр хоч өгөхгүй байх, бусдыг хүндэтгэх зэрэг нь харилцааг үр дүнтэй болгодог талаар ярилцаж, мөрдлөгө болгоно.</p>	<p>-Дүрс бичлэг, зураг</p>
	<p>5.2.б Нутгийн нийгэм, аж ахуй, соёлын амьдрал, хөгжилд гарамгай хувь нэмэр оруулсан хүмүүсийг мэдэх, үйл ажиллагааг</p>	<p>- Багаараа ярилцан нутгийн алдартнуудаас сонгон, түүний амьдрал, үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл цуглуулж, “Миний бахархан дуурайх хүн” танилцуулга бэлтгэнэ.</p>	<p>-Сурвалжлага, ярилцлага хийх санамж</p> <p>-Нутгийн алдар</p>

	нь тайлбарлах	-Сурагчдын төрөл, садан ямар, ямар алдар гавьяатай хүмүүс, байдаг, мөн сургууль, ангийн алдартнуудын талаар жишээ, баримтад тулгуурлан мэдээлэл бэлтгэж, хэлэлцэнэ. -Нутгийн алдартнуудыг тодруулах зорилгоор музейн аялал хийх төлөвлөгөө гаргаж, ярилцана.	цуутай хүмүүсийн тухай лавлах
	5.2в. Нутгийн байгууллагуудын (үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, удирдах зэрэг) үйл ажиллагааг ажиглах, танилцуулах	-Эцэг, эхийнхээ ажилладаг байгууллагын үйл ажиллагааг ажиглаж, удирдах байгууллагын талаар танилцуулга бэлтгэнэ. -Сурагч бүр ажигласан, судалсан байгууллагуудаа жагсаан бичиж, үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэлээр нь ангилна. -Зочин багш урьж, нутгийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаар асуух асуултуудаа төлөвлөнө. - Байгууллагууд хоорондын харилцаа, хамтын ажиллагааг зураглан танилцуулна.	-Нутгийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагааны ялгааг харуулсан бүдүүвч -Дүрс бичлэг
	5.2.г Хөрш нутаг, өөрийн улсын хөрш улсуудыг газрын зурагт зөв заах	-Нутгийнхаа хөрш орон нутгийг нэрлэж, газрын зурагт зөв заана. - Манай улс болон хөрш улсуудын байрлалыг газрын зурагт зөв зааж, хамтын ажиллагааны нь талаар өөрийн түвшинд тайлбарлана.	- Орон нутгийн газрын зураг -Монгол улсын газрын зураг -Монголын хөрш улсуудын тухай танилцуулга
Багшид зөвлөмж: Хүмүүс үндэс угсаа, соёл, зан заншлын хувьд ялгаатай байдгийг ойлгож, бусдыг хүндэтгэх, туслах, дэмжих болон нутгийн алдар гавьяатай хүмүүсээр бахархах, тэдний үйл хэргийг алдаршуулахын ач холбогдлыг ойлгуулахад анхаарах. 4-р ангид нутгийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээний байгууллагуудыг зорилгоор нь нэрлэж байсан бол 5-р ангид тэдгээр байгууллагуудын үйл ажиллагааны ялгаа, хоорондын харилцаа, хамтын ажиллагааг танин мэдүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлээрэй.			
3.Хүмүүсийн харилцаа, хамтын амьдрал, эрх үүрэг,	5.3.а Хүүхэд эрхээ эдлэх, үүргээ биелүүлэх, эрх зөрчигдсөн тохиолдолд холбогдох байгууллага, хүмүүст	-Хүүхдийн эрх, үүргийг хэрчмэл болон зурагт үзүүлэн ашиглаж, ялгаж, ангилна. -Эрх, үүргээ биелүүлэхийн ач	-Зураг -Тохиолдол

харилцаа	хэрхэн хандахыг мэдэж, харилцах	<p>холбогдлыг жишээ, зүйр үгээр тайлбарлаж, ярилцана.</p> <p>-Хүүхдийн эрх зөрчигдсөн тодорхой тохиолдлыг багаар шинжилж, үр дүнг хэлэлцэнэ.</p> <p>-Эрх зөрчигдсөн тохиолдолд сургуулийн хүрээний болон бусад ямар байгуулага, хүмүүст хэрхэн хандах, ямар туслалцаа авах талаар ярилцана.</p> <p>“Хүүхдийн утас-108”- ны ач тусыг жишээ тохиолдол, баримтад тулгуурлан тайлбарлана.</p>	<p>-Хүүхдийн эрхийн ангиллыг харуулсан бүдүүвч</p> <p>-Сургамжит өгүүлэг</p>
	5.3.6 Холбогдох мэдээллийг өөрийн түвшинд боловсруулах, хэрэглэх	<p>-Орон нутгийн телевиз болон сонин, сэтгүүл, мэдээллийн бусад эх сурвалжид юу, юуны тухай, ямар, ямар мэдээлэл гардаг талаар ярилцана.</p> <p>-Дээрх эх сурвалжуудад хүүхдийн эрх, үүрэгтэй холбоотой ямар мэдээлэл байгааг цуглуулж, аль нь эрхэд, аль нь үүрэгт холбогдохоор нь ангилна.</p> <p>-Ангилсан мэдээллээс багаараа нэгийг сонгон жишээгээр тайлбарлана.</p> <p>-Орон нутгийн байгууллага, сургуульд хүүхдийн эрх, үүргийн талаар хэнээс, ямар мэдээлэл авах талаар зураглал гаргана.</p>	<p>-Мэдээллийн эх сурвалжуудын танилцуулга</p> <p>-Цахим аюулгүй байдлыг хэрхэн хангах талаар зөвлөмж</p>
4.1 Эх орон, эх түүхийн бахархал	5.4.1.а Эх орныхоо байгаль, газарзүйн онцлог, үзэсгэлэнт газруудыг мэдэх	<p>-“Миний нутаг” зэрэг шүлэг, дууны үг болон Монголын байгаль, газар зүйн тухай фото зураг, кино, дүрс бичлэгт эх орны байгалийн онцлог, үзэсгэлэнт газруудыг хэрхэн тусгасаныг ажиглаж, тайлбарлаж, ярилцана.</p> <p>-Орон нутгийнхаа үзэсгэлэнт газруудын тухай ярилцах, газар зүйн зурагт таних тэмдэг ашиглан тэмдэглэх</p> <p>-Байгалийн цогцолборт, дархан цаазат газруудыг ямар онцлог шинжээр нь танихыг ярилцан, орон нутгийнхаа холбогдох газруудыг нэрлэнэ.</p>	<p>- Холбогдох баримтат кино, зураг, ном, шүлэг, дуу хөгжим</p> <p>-Монголын болон орон нутгийн газрын зураг</p> <p>-Ажлын хуудас</p> <p>-Үзэсгэлэнт газруудыг таних тэмдэг</p> <p>-Аян замын</p>

		-Эх орны байгаль, газарзүйн үзэсгэлэнт газруудын талаарх аян замын тэмдэглэл уншиж, ярилцах, өөрийн танилцсан байгаль, газарзүйн үзэсгэлэнт газруудын талаар мэдээлэл бэлтгэж, зурагт үзэсгэлэн гаргана.	тэмдэглэл
	5.4.1.б Монгол орон хүн үүссэн өлгий нутгийн нэг болохыг мэдэх, жишээгээр нотлох	- Эртний хүмүүсийн амьдарч байсан бууц, суурингуудаас өөрийн орон нутагт байгаа эсэхийг домог, хууч яриа унших, ярилцах замаар тодруулж, нэрсийн жагсаалтыг гарган, орон нутгийн зурагт тэмдэглэнэ. -Монгол орон хүн үүссэн өлгий нутгийн нэг болохыг музейн үзмэрт тулгуурлан ярилцана.	- Түүх, соёлын дурсгалт зүйл, бууц, суурин, олдворуудыг харуулсан кино, зураг, дүрс бичлэг -Холбогдох тохиолдол Музей үзэх
	5.4.1.в Монгол хүний ахуй, амьдрал, эрхлэх аж ахуйн онцлогийг тодорхойлох	-Монгол хүний ахуй, амьдралын онцлогийг холбогдох эх сурвалж судлах, тохиолдол шинжлэх замаар хэлэлцэнэ. - Монгол хүний ахуй, амьдрал, эрхлэх аж ахуйн тухай ойлголтыг өөрийн үгээр тодорхойлон бичнэ. -Монгол хүний амьдралын онцлог болон эрхлэх аж ахуйн уялдаа холбоог жишээ, баримтаар үндэслэн тайлбарлана.	-Монгол хүний амьдралын онцлогийг харуулсан кино, дүрс бичлэг, зураг -Монголын нүүдлийн сонгодог мал аж ахуй болон бусад аж ахуйн талаарх жишээ, баримт
	5.4.1.г Монголчуудын дээд өвөг Хүннүгийн хаан Модунь шаньюгийн тухай сэтгэгдэл бичих	-Модунь шанью хааны намтар, үйл ажиллагаатай холбоотой эх сурвалж, баримтыг уншиж, ямар гавьяа байгуулсан, түүхэн зүтгэлтэн болох тухай ярилцана. - Модунь шанью хаан Монгол нутагт нүүдэлчдийн анхны төрт улсыг байгуулсан болон түүний үйл ажиллагаа, авьяас чадвар, эрэлхэг зоригийн талаар сэтгэгдлээ бичиж, ярилцана.	-Модунь шаньюгийн тухай домог, түүхэн баримт, кино, дүрс бичлэг, зураг -Модунь шанью романы хэсэглэл Т.Галсан “Модунь шаньюгийн айлтгал” шүлэг
	5.4.1.д Их Монгол улсын нийгэм, аж ахуй, соёлын онцлогийг тайлбарлах	-Их Монгол улс хэзээ, хаана, хэрхэн байгуулагдсан гол үйл явдлыг зураглан харуулна. - Их Монгол улсын нийгэм, эдийн засаг, соёлтой холбогдох мэдээллийг уншиж, түүнийг бусдад	-Их Монгол улсын түүхэн зураг - Их Монгол улсын нийгэм, аж ахуй, соёлын тухай баримтат кино,

		<p>танилцуулах төлөвлөгөө гаргана.</p> <p>-Их Монгол улсын аж ахуй, соёлоос өнөөгийн Монголд өвлөгдсөн зүйлсээс нэрлэж, тайлбар бичнэ.</p>	<p>дүрс бичлэг, зургууд</p>
	<p>5.4.1.е Суут Чингис хааны үйл ажиллагаа, гавьяаг жишээгээр тайлбарлах</p>	<p>-Чингис хааны төрийн бодлого, цэргийн жанжны авьяас билэг, найз нөхдөө таних, үнэнч нөхөрлөх чадвар зэрэг суут чанараас, түүний үйл ажиллагааны үр дүнд тулгуурлан хэлэлцэнэ.</p> <p>-Чингис хааны өрлөг жангнуудын талаар багаар хэлэлцэж, дүрийн тоглолт хийнэ.</p> <p>-Эзэн Чингис хааны түүхэн үүрэг, үлгэр дуурайлал, түүнийг хэрхэн бахархах талаар эсээ бичнэ.</p>	<p>-Чингис хааны хөрөг, намтар, Чингис хааны тухай киноны хэсэглэл</p> <p>-Монголын Нууц товчооны холбогдох хэсэг</p> <p>-Эзэн Чингис хааны билиг сургаалын эмхтгэл</p>
	<p>5.4.1.ж Чингисийг залгамжлагч их хаадын үйл ажиллагаанаас дүрслэн бичих</p>	<p>-Өгөдэй хаан эцгийн бодлогыг үргэлжлүүлэн Монголын эзэнт гүрнийг хэрхэн, яаж байгуулсан тухай дүрслэн ярилцана.</p> <p>- Өгөдэй хааны хийсэн 4 сайн үйл, 4 муу үйлийн талаар хэлэлцэж, эдгээртэй холбогдох санаа бодлоо бичиж, танилцуулна.</p> <p>-Хубилай хааны бодлого, үйл ажиллагааг жишээгээр тайлбарлан ярилцаж, санал бодлоо солилцоно.</p>	<p>-Чингис хааны 9 өрлөгийн хөрөг</p> <p>-Өгөдэй, Хубилай хааны хөрөг, намтар</p> <p>- Монголын Нууц товчооны холбогдох хэсэг</p>
	<p>5.4.1.з Манжийн ноёрхлын эсрэг тусгаар тогтнолын төлөө тэмцэгч голлох хүмүүсийн талаар танилцуулга хийх</p>	<p>-Монгол гүрэн бутарч, Монголчуудын тусгаар тогтнол алдагдсан үед улс орноо нэгтгэхэд их хувь нэмэр оруулсан Мандухай сэцэн хатны үйл ажиллагаа, гавьяаны тухай домог, киноны хэсэглэл үзэж, эргэцүүлэн ярилцана.</p> <p>-Манжийн түрэмгийллийн эсрэг, Монголын тусгаар тогтнолын төлөө баатарлаг тэмцэгч Лигдэн хаан, Галдан бошигт хаан, домогт Амарсанаа, Чингүнжав нарын амьдрал, үйл ажиллагааны талаар баримт, жишээгээр нотлон ярилцана.</p>	<p>-Мандухай сэцэн хатны домог, намтар</p> <p>-Галдан бошигт хааны хөрөг, намтар</p> <p>-Чингүнжав, Амарсанаа нарын хөшөөний зураг, танилцуулга</p> <p>-“Хөх Монголын хөх туг” түүхэн киноны эл сэдэвт холбогдох хэсэг</p>

	<p>Багшид зөвлөмж: Эх түүхийн голлох үйл явдлын тухай анхны мэдэгдэхүүн өгөх энэхүү хам сэдвийг эл анги, насны сурагчдын бодит сэтгэхүй, төсөөлөл, дүрслэн бодохуйд тулгуурлан, оролцооны аргаар хичээлийг хөтлөн явуулахад анхаараарай. 5 дугаар ангийн “Хүн ба нийгэм” багшийн номыг бүтээлч ашиглах. Мөн сурагчид асуулт гаргах, ярих зүйлийнхээ агуулгын төлөвлөгөө зохиох, уншсан, ойлгосон, үзсэн зүйлээ илэрхийлэх бичиглэл хийх зэрэгт явцын үнэлгээний аргуудыг хэрэглээрэй.</p>		
<p>4.2 Үндэсний тусгаар тогтнол, орчин үеийн бахархал</p>	<p>5.4.2.а Улс үндэснийхээ тусгаар тогтнол, сэргэн мандлын тухай тайлбарлах</p>	<p>-Монголчууд Манжийн ноёрхлоос хэдийд (1911.12.29), ямар гол үйл явдлаар, хэрхэн чөлөөлөгдөж, ямар үр дүнд хүрсэн тухай зураглалаар харуулна.</p> <p>- Үндэсний тусгаар тогтнол, төр улсаа сэргээн тунхаглах гэсэн ойлголтуудын талаар тайлбар бичнэ.</p> <p>-Үндэсний тусгаар тогтнолын гарамгай зүтгэлтэн хүмүүсийн (ҮIII Богд Живзундамба хутагт, Чин ван М.Ханддорж г.м.) талаар ярилцаж, тэдний үйл ажиллагаа, үлгэр дуурайллын талаар бяцхан ном, зурагт хуудас хийж, бусдад танилцуулна.</p>	<p>ҮIII Богд Живзундамба хутагт, Чин ван М.Ханддорж зэрэг түүхэн хүмүүсийн намтар, үйл ажиллагаанаас харуулсан танилцуулга, зураг, цомог, дүрс бичлэг, киноны хэсэглэл</p> <p>-“Монголчууд XX зууны эхэнд зурагт түүх”. 1-р боть, УБ., 2012. номын холбогдох зураг</p> <p>-С.Данзан, Д.Бодоо, Д.Сүхбаатар зэрэг түүхэн хүмүүсийн намтар, үйл ажиллагааны тухай зургууд</p>
	<p>5.4.2.б Тухайн үеийн Монгол улсын нийгэм, аж ахуй, соёлын шинэ зүйлсийг тодорхойлох</p>	<p>-Ардын эрхт, хэмжээт цаазат Монгол улс (1921.7.11), түүний засгийн газрын зорилго, үйл ажиллагааны тухай түүхэн баримтад үндэслэн, ярилцана.</p> <p>-1921-1940-өөд оны манай улсын нийгэм, аж ахуй, соёлын шинэ зүйл, ололтын талаар баримт, жишээ, тохиолдолд тулгуурлан, багаар хэлэлцэж, үр дүнг харилцан танилцуулна.</p>	<p>-Монголчууд: 20-21-р зуунд зурагт түүх, 2-р боть, номын холбогдох зургууд</p> <p>-Тухайн үеийн монголын нийгэм, аж ахуй, сургууль, соёлын шинэ зүйлийг харуулсан зураг, жишээ, тохиолдол</p> <p>-Хэлмэгдүүлэл, ноёд, тайж нарын хөрөнгө хураалт, шашин, соёлыг сүйтгэсэн талаарх түүхэн баримт, кино, уран</p>

			зохиолын хэсэглэл
	5.4.2.в Эх орны түүхэн дэх хүнд бэрх үе, тусгаар тогтнолын бэхжилтийн талаар мэдэх, хэлэлцэх	<p>-Дэлхийн II дайны үед манай улс орон, хүмүүсийн амьдралд ямар бэрхшээл, хүндрэл учирч байсан, түүнийг хэрхэн даван туулсан талаарх жишээ, баримтыг уншиж, холбогдох асуултууд гаргаж, ярилцана.</p> <p>-1945 оны Монголын бүх ард түмний санал хураалттай холбогдох зураг, баримтыг шинжлэн, сэтгэгдэл бичнэ.</p>	<p>-Дэлхийн 2-р дайны хор уршиг, үр дагавар Монголд нөлөөлж байсан тухай түүхэн баримт, зураг, холбогдох киноны хэсэглэл</p> <p>-Монголын бүх ард түмний санал хураалтын (1945) үе дэх хүмүүсийн гарын үсгийн фото зураг</p>
	5.4.2.г Монгол улсын нэр хүнд дэлхий дахинд өссөн тухай өөрийн үгээр илэрхийлэх	<p>-Монгол улс Нэгдсэн үндэстний байгууллагад (НҮБ) элсэж, Монголын нэр хүнд дэлхий дахинд өссөн тухай жишээ, тохиолдолд шинжилгээ хийж, холбогдох зураг, дүрс бичлэг, киноны хэсэглэлийг үзэж, ярилцана.</p> <p>-Энэ талаарх өөрсдийн сэтгэгдэл, бахархлыг хосоор болон багаар хуваалцана.</p>	<p>-Монгол улс НҮБ-д элссэн тухай түүхэн баримт, зураг, киноны хэсэглэл</p> <p>-Энэ тухай гэрчлэх хүмүүсийн дурсамж, сэтгэгдэл</p>
	5.4.2.д Тухайн үеийн эх орны аж ахуй, нийгэм, соёлын бүтээн байгуулалтыг жишээгээр тайлбарлах	<p>1960-1980-аад оны эх орны аж үйлдвэрийн шинэ салбарууд, тэдгээрийн бүтээгдэхүүн, мал аж ахуй, газар тариалангийн өсөлт, нийгэм, соёл, боловсролын ололтын талаарх жишээ, баримтыг хэлэлцэнэ.</p> <p>-Холбогдох кино, дүрс бичлэг, түүхэн цомгийн хэсэглэлээс үзэж, ярилцана.</p> <p>-Дархан, Эрдэнэт хот үүсч, шинэ бүтээн байгуулалт, соёл өрнөсөн талаар асуудал дэвшүүлэн хэлэлцэж, үр дүнг танилцуулна.</p> <p>-Эл үеийн аж ахуй, соёл, урлаг, боловсролын алдартнуудын тухай өөрсдийн түвшинд сурвалжилж мэдэх, тэдний хөдөлмөрч, бүтээлч, авьяаслаг үйл хэргээс харуулсан зураг зурах, зохион бичлэг хийх</p>	<p>Аж үйлдвэр, нэгдэлжих хөдөлгөөн болон газар тариалангийн хөгжлийн талаарх ном зохиол, уран сайхны киноны хэсэглэл, дүрс бичлэг</p> <p>Нийтээр бичигтэн болсон, номын сан, уран сайхны клуб, музей болон эмнэлэг, ахуйн соёлын үйлчилгээг харуулсан зураг, киноны хэсэглэл</p> <p>Монголчууд: 20-21-р зуунд зурагт түүх, 2-р боть, номын холбогдох зургууд</p>
	5.4.2.е Монгол төрийнхөө бэлгэдлийн талаар	-Монгол төрийн сүлд, туг, далбааны тухай эх бичвэрийн хэсэглэл,	-Монгол төрийн сүлд, туг, далбаа,

	<p>мэдэх, танилцуулах</p>	<p>жишээ тохиолдол, зураг, цомог зэрэгт ярилцаж, эдгээрийн утга, агуулга, бэлгэдлийг өөрийн үгээр тайлбарлана.</p> <p>- Монгол төрийн бэлгэдлүүдийг байрлуулах, хүндэтгэх талаар дүрийн тоглолт хийнэ.</p>	<p>тамга, тэдгээрийн зураг, утга, агуулга, бэлгэдлийн тухай баримт, танилцуулга</p> <p>-Төрийн дуулал, түүнд зориулсан хөшөөний бичвэр, холбогдох зураг</p>
<p>5.4.2ж Ардчилсан Монголын нийгэм, аж ахуй, соёлын ололт, амжилтыг тайлбарлах</p>		<p>-Ардчилсан Монголын нийгэм, аж ахуй, соёлын гол ололтуудыг жишээ, баримтаар ярилцаж, зураглалаар харуулна.</p> <p>-Ардчиллын нэрт зүтгэлтэн Р.Зориг нарын намтар, үйл ажиллагааны талаар судлаж, тэдний тухай танилцуулга бэлтгэнэ.</p>	<p>-Ардчилсан Монголын нийгэм, аж ахуй, соёлын гол ололтуудын тухай баримтат кино, дүрс бичлэг, цахим мэдээлэл</p> <p>-Ардчиллын нэрт зүтгэлтнүүдийн зураг, намтар, үйл ажиллагаанд холбогдох ном зохиол</p>
<p>Багшид зөвлөмж: Миний эх орон-Монгол бахархал хам сэдвийг Эх түүхийн нэн сонирхолтой жишээ, баримт, эх сурвалж, кино, дүрс бичлэг, цахим мэдээлэл, уран зохиол, урлагийн бүтээл, хүмүүсийн дуртгал, дурсамжид тулгуурлаж, хичээлүүдийг нь аль болох сонирхолтой арга, хэлбэрээр, сэдэв хоорондын болон Эх хэл, математик, бусад хичээл хоорондын холбоог хэрэгжүүлэх замаар хөтлөн явуулахад анхаарах. Холбогдох сэдвүүдээр явцын болон бүлэг сэдвийн үнэлгээний аргуудыг бүтээлч хэрэглээрэй. Үнэлгээ гэдэг нь сурагч хэрхэн суралцаж байгаа, ямар мэдлэг, чадварыг амжилттай эзэмшиж байгаа, юун дээр алдаж байгаа болон багш заах арга, багшлахуйгаа хэрхэн боловсронгуй болгох, дээшлүүлэх талаар мэдээлэл олж авах, багш, сурагч мэдээллээ харилцан солилцох, улмаар хамтран суралцахуйгаа сайжруулахад чиглэсэн үйл явц юм. Иймээс үнэлгээний аргууд нь суралцахуйн цогц зорилтын хэрэгжилтийг илрүүлэхүйц байх бөгөөд хэд хэдэн аргыг шүтэлцүүлэн хэрэглэх нь багшийн үнэлгээний үндэслэлтэй байдлыг илүү нотлон харуулдаг. Жишээ нь, зөв хариултыг сонгох даалгавар нь тухайн сурагчийн сэргээн санахуй хийгээд мэдлэг, баримтыг таних, ялгах чадварыг хэмжиж байгаа бол эргэцүүлэл бичүүлэх нь тогтоосон хугацаанд бодол санаагаа цэгцлэн бичих чадварыг хэмжих ба хугацаа бүхий бичил төсөлт ажил нь нөөцийг хязгааргүй сонгож авах тохиолдолд тухайн сурагч хэрхэн дүн шинжилгээ хийж байна вэ? гэдгийг хэмжих боломжийг харуулж өгдөг. Иймээс 4-5-р ангийн “Хүн ба нийгэм” сургалтаар явцын болон үр дүнгийн үнэлгээ хийхдээ тухайн ангиудын суралцахуйн зорилт ба агуулгын залгамж холбоо, түвшинг сайтар тооцож, үнэлгээний зохистой арга, хэлбэрүүдийг сонгон ашиглаарай.</p>			